

Trein voor de deur

Everard van der Velden kwam een paar foto's op het spoor met treinen die door de Industriestraat rijden. Aanleiding om wat historische feitjes op te diepen.

In 1915 werd door het bestuur van de stad besloten tot de aanleg van een industrieterrein met een spoorwegemplacement aan de oostzijde van de stad, in aansluiting op de daar reeds aanwezige bedrijven zoals het slachthuis en de gasfabriek. Ten behoeve hiervan werd de bodem vier meter opgehoogd. De zandtrammetjes die het zand aanleverden begonnen in 1920 te rijden.

In 1941 kwam de spooraansluiting met de NS vanuit Arnhem Goederen-station tot stand. Mede door de aanvoer van de grote hoeveelheden natronloog, zwavelzuur en zwavel-koolstof die voor de rayonproductie bij de Akzo nodig waren, kwamen er meer beladen wagens aan dan er vertrokken: in 1955 waren dit er 5500 respectievelijk 3300 (per dag ongeveer 19 resp. 11 met bijvoorbeeld een uitschieter van 49 vertrekwagens op een dag in november 1958). Sinds het sluiten van de rayonfabrieken vindt er helemaal geen spoortransport meer plaats.

Een bruine 2400 in april 1969

Vrachtwagens van Heijting, beladen met boten, verlaten de Nieuwe Havenweg op weg naar de fonteinvijver van Sonsbeek. Op Koninginnedag zullen zeeverkenner van de padvinderij allerlei toeren met de boten uithalen, waarin ook een vervaarlijke draak een rol speelt. In de Industriestraat, zo ongeveer bij ons voor de deur, staat een 2400.

NS 2463 op 12 juli 1990

De NS 2463 heeft net een paar wagens opgehaald bij de Akzo in Arnhem en passeert hier de Westervoortsedijk op weg naar Arnhem Goederen. Het donkere trafohuisje rechts vooraan is inmiddels gesloopt. Zie ook de omslagfoto van dit Zijspoor.

Nog twee brokjes historie

AKU Kleefse Waard heeft altijd eigen locomotieven gehad. Hiervoor was er een tweestandige locomotievenloods, die, na enige jaren buiten gebruik te zijn geweest, omstreeks 1990 werd gesloopt. In verband met zowel het gebrek aan dieselolie als de brandbaarheid van zwavel-kool-stof en stro werden in 1941 twee vuurloze stoomlocomotieven besteld bij Du Croo & Brauns in Amsterdam. In 1943, respectievelijk 1944 verleende Stoomwezen de acte voor deze "vervoerbare ketels" 3 en 4.

Over de Industriestraat loopt een goederenspoorlijntje (de zogeheten stamlijn) dat verder noordelijk, op het industrieterrein het Broek, aansluit op een rangeerterrein met aansluiting op de spoorlijn Arnhem - Zevenaar. De stamlijn steekt de Westervoortsedijk over en loopt over de Industriestraat naar het zuidoosten, alwaar het door een hek naar het Industriepark Kleefse Waard (IPKW) loopt.

NS 2322 op 19 april 1991

Op de foto rechtsonder staat de loc bij het toegangshek van Akzo.

Nog een brokje (recente = 2019) historie

Bereikbaarheid per spoor is een onderdeel van de beoogde (multimodale) verkeersontsluiting van het totale plangebied. Het plangebied beschikt op dit moment over een aantakking op het landelijk spoorwegennet die niet of nauwelijks wordt gebruikt. De stamlijn van dit spoor loopt over de Industriestraat. Om bovengenoemde ambitie mogelijk te maken is in het bestemmingsplan aan de bestemming 'Bedrijventerrein' in het bestemmingsplan de functie 'voorzieningen voor goederenvervoer per spoor' toegevoegd zodat vervoer over het spoor mogelijk blijft. Hoewel het wel als kansrijk gezien wordt voor specifieke bedrijven zal het hier gaan om beperkte goederenstromen over dit spoor. Het goederenvervoer zal overigens niet beperkend mogen werken op de kruising van het spoor (komende vanuit de Industriestraat) met de Westervoortsedijk waar voorrang wordt gegeven aan het wegverkeer.

NS 631 op 6 mei 1996

Nog een brokje historie

Een spoor aansluiting werd pas gemaakt bij de bouw van de tweede fabriek in 1926. De aansluiting takte bij km 0,4 af van het linker spoor van de spoorlijn Arnhem - Zwolle, nog westelijk van het viaduct over de Vosdijk. De bediening hiervan eindigde op 17 september 1944 door de Slag om Arnhem. Het viaduct over de Vosdijk werd opgeblazen en na de oorlog werd een noodviaduct gelegd waarop voor de aansluiting geen plaats was. Spoorvervoer vond toen plaats via de Kleefse Waard en vandaar per auto naar de Velperweg. Pas op 6 augustus 1946 werd de spoor aansluiting weer in gebruik genomen door een 3700 met 8 wagens (met zwavelkoolstof en vensterglas). Het aansluitwiel lag nu oostelijk van de Vosdijk. In 1949 werd het emplacement uitgebreid. De bediening vond dagelijks (na ong. 1953 niet meer op zondag) in de middag plaats vanuit Arnhem; er moest vanaf Arnhem linker spoor worden gereden omdat er onderweg geen mogelijkheid was om van het rechter naar het linker spoor te komen. Kort na de sluiting van de rayonfabriek in 1976 werd de spoor aansluiting opgebroken (door de NS werd dit de aansluiting Beeldhouwerstraat genoemd).

Arnhem, Kaart Grondbedrijf 1924

Als toegift deze fraaie tekening van het Grondbedrijf van de Gemeente Arnhem uit 1924. Het toont de visie, die het Grondbedrijf destijds had op de aanleg van -wat men toen noemde- het Handels- en Industrieterrein, wat uiteindelijk Het Broek zou gaan heten.

In het midden zien we het spoorwegemplacement, waarvoor voor de verhoging zand werd aangevoerd vanaf de toekomstige woonwijk Alteveer met een speciale zandtram. Langs de rand van het emplacement een langgerekte loods met rood dak: dat zou het expeditiecentrum van Van Gend & Loos worden. Midden helemaal links de tramremise aan de Westervoortse-dijk, met rechts ervan de gasfabriek en de elektriciteitscentrale, van waaruit kabels over de Rijn zijn gespannen.

Midden boven een impressie van de woonwijk Het Broek, de woonwijk die in de jaren '30 ontstond. Rechts onder de Nieuwe Haven en rechts boven de spoordijk richting Westervoort met parallel eraan de Oude Zevenaarseweg. Links onderaan het slachthuis met de twee kenmerkende gebouwen bij de ingang.

Ook de stamlijn naar de Industriestraat is al ingetekend.

BRONNEN:

Pagina 32: Foto en tekst uit het boek Arnhem in Kleur 1940-1970, samengesteld door Guus Jeurissen en Peter Leeuwen.

Pagina 33 t/m 36: Foto's Daniël Friederichs op Facebook-pagina Ex Nederlandse Diesel Series Historische fragmenten:

Enka Historisch Museum Ede; zie de website:

<http://enka.historischmuseumede.nl/enka-reunie-vereniging/extra-verhalen/146-het-railvervoer-van-akzo-nobel>

Bestemmingsplan Kleefse Waard - Koningspleij van de Gemeente Arnhem (2019)

Tekening Handels- en Industrieterrein: Grondbedrijf Gemeente Arnhem, Gelders Archief nr. 0509 Kaartenverzameling 1151. Gepubliceerd op de Facebookpagina Oud-Arnhem, 30 december 2019. Grote versie tekening: <http://bit.ly/2sAFwGJ>.